

PAU I REACCIÓ

Lev Trotski

(maig de 1917)

Versió catalana feta per Alejo Martínez des de: "Paz y reacción", en 1917. *Escritos en la revolución*, Centro de Estudios, Investigaciones y Publicaciones "León Trotsky", Buenos Aires, 2007, pàgines 78-84.

En la sessió de la Duma Nacional del 3 de març de 1916, Miliukov respongué en els següents termes a una crítica de l'esquerra: "No estic segur si el govern ens està portant a la derrota, però sé que una revolució a Rússia ens hi menarà indubtablement, i els nostres enemics tenen, doncs, totes les raons per a desitjar-la. Si algú m'hagués dit que organitzar a Rússia per a la victòria equival a organitzar-la per a la revolució, li contestaria: és millor, mentre dure la guerra, deixar-la en l'estat de desorganització en què es troba ara". Aquesta cita és interessant des de dos punts de vista. No sols és una prova que l'any passat Miliukov encara considerava que els interessos proalemanys estaven treballant en tota revolució, fos quina fos (i no sols entre els internacionalistes), sinó que també és una expressió típica d'un calumniador liberal. La predicció de Miliukov és força interessant: "sé que una revolució a Rússia ens conduiria indubtablement a la derrota". Per què aquesta seguretat? Com a historiador, Miliukov ha de saber que han existit revolucions que han dut a la victòria. Però com a home d'un estat imperialista, Miliukov no pot deixar de veure que la idea de la conquesta de Constantinoble, Armènia i Galitzia és incapaç de suscitar l'entusiasme de les masses revolucionàries. Miliukov sentia, i fins i tot sabia, que en la seua guerra, la revolució no podia menar a la victòria.

Evidentment, quan la revolució esclatà, Miliukov tractà immediatament de lligar-la al carro de l'imperialisme aliat. Per això fou acollit amb èxtasi pels crits sonors i metàl·lics de totes les caixes fortes de Londres, París i Nova York. Però aquest intent xocà amb la resistència gairebé instintiva dels obrers i soldats. Miliukov fou expulsat del govern; evidentment, la revolució no fou per a ell, sinònim de victòria.

Miliukov se n'anà, però la guerra continuà. Es formà un govern de coalició, compost per demòcrates petit burgesos i representants de la burgesia que fins a aqueix moment havien dissimulat, per un temps, les seues urpes imperials. Al terreny de la política internacional, és a dir, primer que res, en la guerra (potser com en cap altra banda), és on aquesta coalició ha revelat millor el seu caràcter contrarevolucionari. La gran burgesia envià els seus representants al gabinet per a defensar-hi la idea d'"una ofensiva al front i fidelitat inalterable envers els nostres aliats" (resolució de la conferència del Partit Cadet). Els demòcrates petit burgesos, que es batejaven "socialistes", entraren al gabinet per a ("sense aïllar-se" de la gran burgesia i dels seus aliats

imperialistes), concloure la guerra de la manera més ràpida i amb el menor dany possible per a tots els participants: sense annexions, sense indemnització i contribucions, i fins i tot amb la garantia de l'autodeterminació nacional.

Els ministres capitalistes renunciaren a les annexions, fins a un moment més favorable. A canvi d'aquesta concessió purament verbal, reberen dels seus col·legues demòcrates petit burgesos la ferma promesa de no abandonar el camp dels aliats, d'enfortir l'exèrcit i fer-lo competent per a reprendre l'ofensiva. En renunciar (momentàniament) a Constantinoble, els imperialistes feien un sacrifici insignificant en la mesura que, després de tres anys de guerra, el camí cap a Constantinoble no s'ha acurtat sinó que s'ha fet més llarg. Però els demòcrates, per a compensar la renúncia purament platònica a una dubtosa Constantinoble per als liberals, assumiren tota l'herència del govern tsarista, reconeixent tots els tractats que el govern havia realitzat, i posant tota l'autoritat i el prestigi de la revolució al servei de la disciplina i de l'ofensiva. Açò implicava, en primer lloc, la renúncia dels "líders" de la revolució a tota política internacional independent: aquesta conclusió li semblà natural al partit petit burgès que, des que tingué majoria, abandonà voluntàriament tot el poder que tenia. En encarregar al príncep Lvov la creació d'una administració revolucionària, a Xingariev la tasca de refer les finances de la revolució, a Konovalov, la d'organitzar la indústria; la democràcia petit burgesa només podia deixar a cura de Ribot, Lloyd George i Wilson la defensa dels interessos internacionals de la Rússia revolucionària.

Encara que la revolució, en la seua fase actual, no ha canviat el caràcter de la guerra, ha exercit, no obstant això, una profunda influència en la vida de l'agent actiu de la guerra, és a dir, l'exèrcit. Els soldats començaren a preguntar-se per què estan vessant la seua sang, a la qual ara donen (a diferència que durant el tsarisme) un alt preu. I immediatament sorgeix, de manera imperativa, la pregunta sobre els tractats secrets. Restaurar l'"organització" de l'exèrcit sota aquestes circumstàncies, significava trencar la resistència democràticament revolucionària dels soldats, adormint novament la seua consciència recentment despertada (fins que el principi de la "revisió" dels vells tractats fos anunciat), col·locant a l'exèrcit revolucionari al servei de l'antic règim. Aquesta tasca era molt pesant per al Borbó octubrista Gutxkov, i per això l'aixafà. Ningú millor per a realitzar-la que els "socialistes". I per a això hom trobà al "més popular" dels ministres: Kerenski.

El ciutadà Kerenski exposà el seu bagatge teòric davant una de les primeres sessions del Congrés de tota Rússia. És difícil imaginar res més insípid que les seues banalitats provincianes i arrogants sobre la Revolució Francesa i sobre el marxisme. Les fórmules polítiques del ciutadà Kerenski no es caracteritzen ni per l'originalitat ni per la seua profunditat. Però posseeix, indiscutiblement, el talent de concedir a la reacció filisteia l'indispensable adorn revolucionari. En Kerenski, la burgesia intel·ligent i semiintel·ligent es

reconeixia *a si mateixa*, d'una manera més “representativa” i en escenografies que no són les usuals, però que tenen tota la solemnitat del melodrama.

Explotant a fons la seua popularitat per a accelerar els preparatius de l'ofensiva (sobretot el front imperialista dels Aliats), Kerenski esdevingué naturalment el favorit de les classes posseïdores. No sols el ministre d'assumptes estrangers, Teretxenko aprova l'alta estima en la qual tenen els nostres Aliats els “esforços” de Kerenski; no sols *Rietx*, que tan severament critica els ministres de l'esquerra, no deixa de felicitar el ministre de l'exèrcit i la marina, Kerenski; sinó fins i tot Rodzianko, considera el seu deure destacar “les nobles i patriòtiques tasques” en les quals el ministre de l'exèrcit i marina, Kerenski, està compromès: “Aquest jove home (en les paraules de Rodzianko, el president octubrista de la Duma) ressuscita cada dia amb un vigor redoblat, per al benefici del seu país i del treball constructiu”. Aquesta gloriosa circumstància, no obstant això, no impedeix Rodzianko esperar que quan el “treball constructiu” de Kerenski haja assolit el nivell convenient, puguen succeir-li els esforços de Gutxkov.

Mentre, el departament d'assumptes estrangers de Teretxenko s'esforça en persuadir els Aliats de sacrificar les seues ganes imperialistes en l'altar de la democràcia revolucionària. Seria difícil imaginar alguna empresa menys fructífera i (malgrat el seu caràcter tràgic i humiliant) més ridícula que aquesta! Quan Teretxenko, a l'estil d'un editorialista de periòdic provincià del tipus democràtic, intenta explicar als empedreïts caps del pillatge internacional que la revolució russa és realment “un moviment intel·lectual poderós, que expressa la voluntat del poble rus en la seua lluita per la igualtat”, etc. Quan, a més a més, “no dubta” que “una estreta unió entre Rússia i els seus aliats (*els empedreïts caps del pillatge internacional*) assegurarà de la manera més completa possible un acord en totes les qüestions que impliquen els principis proclamats per la revolució russa”, és difícil alliberar-se d'un sentiment de repugnància davant aquesta mescla d'impotència, hipocresia i estupidesa.

La burgesia sembla haver-se reservat, en aquest document, tots els fragments decisius: “lleialtat permanent a la causa dels Aliats”, “inviolabilitat de la promesa de no realitzar una pau per separat”, i l'ajornament de la revisió dels objectius de la guerra fins a una “oportunitat més favorable”, tornant a demanar-los als soldats russos que, fins que sorgisca aqueixa “oportunitat més favorable”, vessen la seua sang pels mateixos objectius imperialistes de guerra que semblen, precisament, tan poc oportuns per a ésser publicats i revisats. Tot l'horitzó polític de Tseretelli es revela en la presumpció complaent amb què recomana l'atenció del Congrés de tota Rússia al document diplomàtic que conté segons ell, “paraules clares i franques, en el llenguatge d'un govern revolucionari, sobre els objectius de la revolució russa”. Una cosa no es pot negar: les crides covards i impotents dirigides a Lloyd George i Wilson estan redactades en els mateixos termes que les crides del Comitè Executiu dels Soviets enviades a Albert Thomas, Scheidemann i Henderson. En ambdós

textos, al llarg de tota la seua extensió, hi ha una identitat d'objectiu, i (qui sap?) potser fins i tot una comunitat d'autor.

Una apreciació perfecta d'aquestes últimes notes diplomàtiques del tàndem als socialistes i al proletariat dels països bel·ligerants Teretxenko-Tseretelli, es trobarà en un lloc, a primera vista inesperat: *l'Entente*, un periòdic publicat en francès en Petrograd i l'òrgan, precisament, d'aquests Aliats als qui Teretxenko i Txernov juren "lleialtat eterna". "*Admetem naturalment [diu el periòdic], que als cercles diplomàtics l'aparició d'aquesta nota era esperada amb una certa preocupació...*"

No és fàcil, com l'òrgan oficial admet, trobar una fórmula que concilie els contradictoris objectius dels Aliats.

"En allò que fa a Rússia, particularment, la posició del govern provisional era prou delicada i estava plena de perills. D'una banda, estava obligat a tenir en compte el punt de vista dels delegats del consell dels delegats obrers i soldats, i, en la mesura que siga possible, representar aquest punt de vista; d'altra banda, calia tractar amb atenció les relacions internacionals i les potències amigues, a qui era impossible imposar la decisió del consell.

I el govern provisional sortí d'aquest encreuament pur i net..."

En el document que està enfront de nosaltres tenim els principals punts del catecisme revolucionari establerts, registrats i segellats amb l'autoritat del govern provisional. No hi manca res important. Tots els bells somnis, totes les boniques paraules del diccionari estan correctament utilitzades. S'hi troba la igualtat, llibertat i justícia en les relacions internacionals (*Donc tout y est*), almenys en les paraules. El més roig dels camarades no hi pot trobar res que desaprovar; en aquest aspecte, el govern provisional no té res a témer...

"Però, i els Aliats? [pregunta l'Entente]. Si l'estudien atentament i llegeixen entre línies [!], donada la bona voluntat i l'amistat per la jove democràcia russa, els Aliats podran trobar en diversos punts de la nota [...] certs fragments agradables que tenen l'objectiu de reafirmar la seua un poc vacil·lant confiança. Saben bé que la posició del govern provisional no és de les més còmodes, i que els seus esforços en la forma d'expressar-se no han d'ésser presos tan literalment [...]. La garantia fonamental que el govern dóna als Aliats consisteix en el fet que [...] l'acord signat a Londres el 5 de setembre de 1914 [comprometent-se a no pactar una pau per separat] no ha d'ésser revisat. Açò, de moment, ens satisfà completament".

I a nosaltres també. De fet, seria difícil pronunciar un judici més despectiu sobre la "prosa" de Teretxenko-Tseretelli que el publicat pel molt oficial *l'Entente*, inspirat per l'ambaixada de França. Aquesta visió, que no és gens hostil amb Teretxenko o amb els qui estan al seu darrere, és un colp mortal als "esforços constructius" de Tseretelli, qui ens ha recomanat tan calorosament el "llenguatge franc i obert" d'aquest document. "Res s'ha oblidat [jurava enfront del congrés]. El document donarà satisfacció a la consciència dels més rojos dels camarades".

Però aquests experts en la prosa diplomàtica s'enganyen: no satisfan ningú. ¿No és significatiu, potser, que els fets de la vida real puguen respondre a les crides de Kerenski i les advertències i amenaces de Tseretelli amb un colp tan terrible com la revolta dels mariners del Mar Negre? Hem dit que *allí* estava, entre els mariners (la fortificació de Kerenski), el centre del “patriotisme” que reclamava l'ofensiva. Els fets, una vegada més, ventaren una bufetada implacable. Adoptant la posició dels antics acords imperialistes en política exterior, capitulant a l'interior davant les classes propietàries, era impossible unir l'exèrcit combinant entusiasme revolucionari i disciplina. I el “gran garrot” de Kerenski s'ha revelat, afortunadament, molt més curt.

No, aquest camí, segurament, no ens mena enlloc.